

Isten hív, de sohasem kényszerít

„A függöny nélküli ablakon át
régóta látom egy kis csillag remegő sugarát.
Nem alszom. De a Nagyszombat és Húsvét közötti
éjszaka nem az alvásra lett.”
(Paul Claudel: Húsvét éjszakája)

A XXI. Szent István könyvhétre jelent meg Szabó Ferenc SJ: *Paul Claudel és konvertita barátai. Válogatás Claudel műveiből* című kötete.

Szabó Ferenc jezsuita páter a XX-XXI. századi magyar vallásos szellemi élet egyik meghatározó személyisége. A magyar értelmiség tájékozódását irányítani, befolyásolni képes személyiség. Teológus, filozófus, költő és – kisebb írásaiban is az olvasóit magával ragadó érvelő kritikus-ismertető.

Az itthon is rendkívül sokak által olvasott, szeretett, de külföldön talán még többek által ismert szerző hatvan évvel ezelőtt, huszonekét éves korában 1953-ban lépett be a jezsuita rendbe.

1956. november 26-án, a forradalom leverése után egy rendtársával, egész napos gyaloglással érkezett Ausztriába. Kilenc hónap noviciátus után Sankt Andräből Belgiumba kerül tanulmányi folytatására. 1962-ben szentelik pappá. 1964-ben rendje Párizsba küldi a teológiai doktrátus megszerzésére. Útja ezután Rómába visz, ahol 1967. január 1-jétől a jezsuiták által vezetett Vatikáni Rádiónál negyedszázadon keresztül szolgálja a Szentszéket és hazánkat.

Hatalmas missziós munkát végzett, az éter hullámain át szóban, és a hazaküldött köteteknek sorával írásban. Ezek a művek törték át azt a „szellemi vasfüggőnyt”, amely megakadályozta, hogy a magyar egyház bekapcsolódhasson a világegyház vérkeringésébe. Az első sorozat a II. vatikáni zsinat szellemét, tanítását közvetítette. Szerencsésnek mondhatom magam, hogy ezeknek a sorozatoknak a többségét már olvashattam. Férjemmel együtt 1980-ban előbb Budapesten a hungarológiai világkongresszuson, majd egy hónappal később Rómában találkoztunk vele személyesen. Attól kezdve dedikáltan

érkeztek az új kötetek, melyek hazatérése, 1992 óta, az itthon megjelentekkel szaporodtak.

Paul Claudel költészete végig kísért életemen — ezzel a ténymegállapítással kezdi a legújabb kötetét. A könyv összeállítására talán a *Le Monde* 2012. július 28-i számának kulturális rovatában közöltek indították, melyek Claudel életének csak az „árnyoldalait” hangsúlyozzák. És a hangsúly itt a „csak”-on van.

Szabó Ferenc tájékozódását mind gondolkozásában, mind költészetében mindig is talán Claudel határozta meg leginkább. Csakhogy éppen ez a Claudel-kép sohasem volt egységes valami. Értékelése, magyarázata állandó változásnak volt kitéve. Hogyan lehet egy írói-gondolkodói-emberi jelenség aképpen sorsdöntően meghatározó, hogy közben a róla alkotott kép állandó változásnak van kitéve. Szabó Ferenc emberi-írói személyiségének nagy értékét éppen ez adja: a viharos érzelmi tengeren vergődő ember képletéből hogyan tudja a maga – és olvasói – számára az eszményt kialakítani. Eszményt? Igen! Hiszen az ember a viharos tengeren vergődik, példait a hozzá hasonlóak közül kell kiválasztania. Megszeretnie. Vállalhatóan elfogadni. És továbbadni. Szabó Ferenc erre vált képessé a Claudel-kép állandó változásait szemmel tartva, követve. Legújabb könyve ezért tudott valóban új ihlető lenni régi olvasói, kedvelői számára is.

„Nagy feltűnést keltett két Claudel-életrajz: Gérald Antoine *Paul Claudel ou l' Enfer du génie* (Laffont, Párizs, 1988) és Marie-Joséphine Guers *Paul Claudel* (Acres Sud, 1987) című könyve. Míg az utóbbi női érzékenységgel megírt életrajz, Antoine monográfiája az életrajzi keretben feldolgozza Claudel egész költői-írói művét is.

Mindkét szerző fényt derít a »megtért« Claudel 1901-1905 közötti életszakaszára, amikor a *Déli osztozás* hősnőjének, Ysének valóságos alakja iránt érzett szerelme miatt pokoli kínokat szenvedett.” – olvashatjuk már a 2002-ben megjelent *Szavak alkímiája* (francia, olasz és német költők) műfordításkötetében. Tehát nem közöl újdonságot a 2012-es összeállítás, a probléma az, ahogyan közli. Ez a dráma ugyanis küzdelmes hitét, az pedig egész életművét meghatározza Claudelnek, a „vagy emberének”. Küzdelme a nő és az Isten szerelme között folyik.

Ugyanis Claudel esetében nem megtéréséről, hanem megtérésekről kell szólni. Az első megtérés, ami 1886 karácsonyán a Notre Dame székesegyházban történt a vesperás alatt, nem volt olyan pontszerű, ahogyan azt sokáig hitték. Marie-Joseph műve pedig főként az árnyoldalakat emeli ki életrajzában, és ezzel némiképpen világnézetét és hitét eltorzítja. „Gérald Antoine Claudelje nem teljesen az enyém, és mégis élvezettel egy szuszra elolvastam ezt a bőséges és igazi életrajzot, amely – minthogy nem volt semmi elkendőzni vagy leleplezni való – csak arra törekedett, hogy levegye a halotti leplet a hieratikus és merev vonásokról.” – írja a „pogány” Claudel igazi megtéréséről szóló kötet recenziójában X. Tillitte francia jezsuita, aki személyes kapcsolatba lépett Claudel családjával is.

Isten alázata és szenvedése című művében F. Varillon SJ, aki nyolc év munkájával állította össze Claudel naplóit, ezt írja: „Ha én baráti szeretettel szeretem Claudelt, amint csodálom is, ez azért van, mivel műveiben, különösen is *Naplójában* tallózva az alázatosság világos jeleivel találkoztam. 1900-ban Ysé karjai megfojtották fiatal gőgjét: felismerte benne a »nagy megalázót«. Ami a hiúságból ezután még megmaradt benne, az már nem zavart. Mivel ezt a hiúságot mint fogyasztékosságot élte meg, Claudel nem azok közül volt, akiről Péguy ezt mondta: »elmulasztják, hogy hibázzanak« ('manquent de manquer'). Sokan ezt nem látták. Csodálják Claudelt, de nem tudják szeretni.”

„Bevallom – írja ebben az új kötetében Szabó Ferenc – a *Déli osztozás* háttérének történetét megismerve újra megszerettem Paul Claudelt. Ysé és Mesa szenvedélyes szerelme, szakításuk, a megcsalt szerető (Claudel) gyötrődése és egy életen át tartó bünbánata meghatott. Mert ezt is tanúsítják naplójegyzetei, amelyek Franco- is Varillon SJ jegyzeteivel jelentek meg.

Egyetértek Xavier Tillitte jezsuitával: az 1901-1905 kínai krízis felforgatta ugyan a diplomata költő egész magánéletét, de nem csorbította katolikus hitét. A hívő és bünbánó Paul Claudel azt vallotta Szent Pállal (Róm 8,28) és Szent Ágostonnal, hogy az Istent szeretőknak minden a javukra válik, még a megbánt bűnök is – *omnia cooperantur in bonum – etiam peccata.*”

A könyv második részében Claudel költeményeiből és drámáiból készített saját műfordításainak válogatását is ennek a költő iránti még erősebb, még megértőbb szeretetnek a jegyében adja közre.

Nagy részében régi írásait tartalmazza az új kötete Szabó Ferencnek. De izgalmassá teszi azok számára is, akik esetleg már ismerték, olvasták az esszéket, az a mód, ahogyan rendezi azokat. Nemcsak Claudel megtérésének történetét mutatja be, de szellemi kisugárzását is kortárs művész barátaira.

Az istenkereséses hit és a hitetlenség misztériumát vizsgálja filozófiai és teológiai szempontból. A XX. század elejétől a kereszténység történetének azt a fontos szakaszát követi végig, amely nagy spirituális megújulást hozott a konvertiták tanúságtétele és „térítő” tevékenysége által a szekularizáció, az egyházellenesség idején.

A Hit Évében minden mai keresőnek ajánlható a kötet, amely a megtérés, a hit és a hitetlenség témakörét vizsgálja, nemcsak a megtérő Paul Claudel, de a kötetben ismertetett társai életén és művészi alkotásain keresztül.

(Szabó Ferenc SJ: Paul Claudel és konvertita barátai. Válogatás Claudel műveiből. Szent István Társulat, Budapest, 2013)